

TYÖN MURROS

KUNTA- JA HYVINVOINTIALOILLA

OSA 4/2024 PERUSKOULU

Peruskoulut suuntaavat perusasioihin

Sisällys

- 4** Peruskoulut suuntaavat perusasioihin
- 5** Peruskoulun arkea Helsingissä vuonna 2023
- 6** Entistä parempi peruskoulu yhdistelemällä uutta ja vanhaa
- 9** Esimerkkejä ja arvioita uudentyyppisistä toimintatavoista
- 16** Mitä on tarpeen tehdä, jotta peruskoulut onnistuvat työn murroksessa?
- 17** Mitä tekemällä epäonnistumisen riski kasvaa?
- 18** Liitteet

TYÖN MURROS

KUNTA- JA HYVINVOINTIALOILLA

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT ja alan pääsopijajärjestöt JAU ry, JUKO ry ja Sote ry ovat yhdessä seuranneet kunta- ja hyvinvointialan työn muuttumista vuodesta 2019 alkaen. Seurannan tarkoituksena on tehdä näkyväksi nykyaikaista kunta- ja hyvinvointialueyötä.

Eri ammattialojen ja teemojen seurantaraportit perustuvat laajaan seurantakyselyyn, asiantuntijakeskusteluihin sekä työpaikkaesimerkkeihin ja muihin selvityksiin.

Tavoitteena on rakentaa työn murroksesta yhteistä tilannekuvaa. Tietoa voidaan hyödyntää poliittisessa päätöksenteossa, järjestöjen omassa työmarkkinatoiminnassa ja julkisten palveluiden sekä julkisen työn kehittämisessä.

ISBN-numero 978-952-7465-58-5 (verkkojulkaisu)

RAPORTIN JULKAISIJAT

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT
 Julkisen alan unioni JAU ry
 Julkisan alan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry
 Sosiaali- ja terveysalan neuvottelujärjestö Sote ry

TEKIJÄT

Työn murroksen seurantaryhmä

Peruskoulut suuntaavat perusasioihin

Opetuksen digiloikan ja korona-ajan kokemusten jälkeen Euroopan parhaissa peruskouluissa halutaan vahvistaa työrauhaa ja perusasioita, kuten lukemaan, laskemaan, kirjoittamaan ja oppimaan oppimista. Koululaisten määrä vähenee. Opetusalan ammattilaiset haluavat karsia runsaita kirjaamisvelvoitteita, jotta koulun aikuisille jää enemmän aikaa kohdata lapset ja nuoret.

Peruskoulun arkea Helsingissä vuonna 2023

Merilahden peruskoulu on yksi noin kahdesta tuhannesta peruskoulusta Suomessa. Lain mukaan peruskoulun tarkoituksena on kasvattaa oppilaansa tasapainoiseksi, hyväkuntoiseksi, vastuuntuntoiseksi, itsenäiseksi, luovaksi, yhteistyökykyiseksi ja rauhan- tahtoiseksi ihmiseksi ja yhteiskunnan jäseneksi. Kunta on velvollinen järjestämään perusopetusta sen alueella asuville oppivelvollisuusikäisille.

"Tässä luokassa ystävystytään, keuhataan, ahkeroidaan, leikitään, keskustellaan, viisastutaan ja hymyillään!"

Merilahden peruskoulussa ollaan kavereita ja ystävystytään kaikkien kanssa, siitä muistuttavat myös seinällä olevat laput. Jokaiselle lapselle tarjotaan hänen kykijensä ja tahtonsa mukaiset mahdollisuudet oppia, muistuttaa rehtori Timo Heikkinen.¹

Merilahden koulussa on paljon maahanmuuttajataustaisia oppilaita. Timo Heikkinen pohtii, että koulussa ei silti ajatella päivittäin, että onpa meillä kansainvälinen koulu ja monesta kulttuurista lapsia. Erilaisten oppilaiden kirjo voi olla koululle hyväksi:

– Lapset saavat olla sellaisia kuin ovat, erilaisuus hyväksytään ja ehkä ketään ei oteta yhtä herkästi silmätikuksi.

Merilahden koulu Vuosaarella on yksi Suomen yli kahdestatuhannesta peruskoulusta. Vuonna 2022 peruskoulu kävi Suomessa 553 383 oppilasta: koko 7–16-vuotiaiden ikäluokka. Oppivelvollisuuden suorittaminen alkaa syyslukukauden alussa sinä vuonna, jona lapsi täyttää seitsemän vuotta. Opetus on maksutonta.

Kuuden ensimmäisen vuoden aikana opetusta antaa tyypillisesti luokanopettaja, joka opettaa kaikkia tai useimpia aineita. Kolmen ylimmän luokan opetus on pääosin aineenopetusta, jolloin eri oppiaineita opettavat

asianomaisten aineiden opettajat. Opetushallituksen mukaan valtaosa (96 %) koululaisista käy kunnallista peruskoulu.

Tavallisia tehtävänimikkeitä peruskoulussa ovat luokanopettajan lisäksi muun muassa erityisopettaja, peruskoulun lehtori, koulunkäynninohjaaja, nuorisotyöntekijä, erityisluokanopettaja ja rehtori.

Yksi uusista tehtävistä on kouluvalmentaja. Hänen työnsä on oppilaan valmentamista koulunkäyntiin ja tukemista yhteistyössä opettajan, huoltajan ja muiden kanssa. Kouluvalmentaja on tsemppari, joka pystyy olemaan siellä, missä tarvitaan.

¹ Roosa Welling ja Sami Takala (25.2.2023). Kolme helsinkiläistä rehtoria kertoo nyt, mitä kouluissa heidän mielestään tapahtuu. Helsingin Sanomat

Entistä parempi peruskoulu yhdistelemällä uutta ja vanhaa

Muutokset nuorten käyttäytymisessä ja oppimisessa haastavat perinteistä opetusta. Kouluikäisiä nuoria on aiempaa vähemmän, ja heidän taustansa ovat entistä monimuotoisempia. PISA-tulosten lasku ja poikien tyttöjä heikompi koulumenestys vaativat toimenpiteitä. Toisten koulujen kiinnostavat esimerkit rohkaisevat kehittämään.

Työn murroksen seurantakyselyssä kysyttiin opetusalan asiantuntijoilta, johtajilta, kehittäjiltä ja opettajilta itseltään, mikä muuttaa peruskoulua. Seuraavassa on poimintoja asiantuntijoiden ajatuksista.

VÄESTÖRAKENTEEN MUUTOKSET VAIKUTTAVAT PALJON

- Vuoteen 2030 mennessä koululaisten määrä keskimääräisessä suomalaisessa kunnassa on viidenneksen pienempi kuin nyt. Yhteensä peruskouluikäisiä on Suomessa tuolloin noin 80 000 nykyistä vähemmän. Näin laski aluekehityksen konsulttitoimisto MDI vuonna 2023. Taustalla on muun muassa syntyvyyden roima lasku 2010-luvulla.
- Ratkaisuja sinne, missä koululaiset vähenevät, on aiemmin haettu muun muassa lakkauttamalla ja yhdistämällä kouluja, tekemällä yhteistyötä toisten kuntien kanssa, oppilaitosten välisellä yhteistyöllä, laaja-alaisten opettajien rekrytoinnilla, yhteisviroilla ja vuosiluokkien yhdistämisellä. Kunnat ja koulut ovat oppilasmäärien kehityksen ja koulumatkojen pituuden vuoksi keskenään hyvin erilaisessa tilanteessa.
- Kulttuurillinen ja kielellinen monimuotoisuus kouluissa on lisääntynyt.

NUORTEN KÄYTTÄYTYMINEN ON MUUTTUNUT

- Nuoret viettävät paljon aikaa verkossa. Verkkopelaaminen ja sosiaalinen media kilpailevat huomiosta ja ajankäytöstä.
- Nuorille tärkeää olisi sosiaalisten taitojen oppiminen,

esimerkiksi tiimi- ja ryhmätyöskentely. Lisäksi tärkeää on vastuun ottaminen omasta tekemisestä, sinnikkyys ja periksiantamattomuus, eli se, ettei luovuteta heti tai odoteta, että joku toinen tulee aina auttamaan.

- Myönteistä on, että opettajien ymmärrys ja osaaminen erilaisten oppilaiden tarpeista on lisääntynyt. Iso osa oppilaista pärjää hyvin peruskoulussa ja opinnoissaan.
- Kielteistä on, että arkiliikunta on vähentynyt. Osa nuorista nukkuu liian vähän.
- Osa kahdeksaluokkalaisista ei pysty vastaamaan oikein kirjan kappaleesta tehtyyn yksinkertaiseen monivalintatehtävään, vaikka he saisivat käyttää kirjaa apuna.
- Kasvukunnissa tavallista on, että nuoret tulevat erilaisista kulttuuritaustoista.

VUODEN 2022 PISA-TULOKSET LASKIVAT: PITÄÄKÖ OLLA HUOLISSAAN?

- Kolmen vuoden välein toteutettava kansainvälinen PISA-tutkimusohjelma selvittää, miten 15-vuotiaat hallitsevat tulevaisuuden kannalta keskeisiä taitoja.
- Aiemmin suomalainen peruskoulu niitti mainetta PISA-tutkimuksissa. Esimerkiksi luonnontieteiden osaamisessa suomalaisnuoret sijoituivat ykkössijalle maailmassa vuonna 2006. Kuudessatoista vuodessa suomalaisten nuorten pistemäärä putosi vuoden 2006 noin 550 pisteen huipputasolta noin 500 pisteeseen luonnontieteissä, lukutaidossa ja matematiikassa. Vuoden 2022 PISA-tulokset putosivat Suomen lisäksi myös monissa muissa OECD-maissa.
- Opetushallituksen pääjohtajan Minna Kelhän mukaan lukuharrastuksen suosio kannatteli aiemmin Suomen hyviä oppimistuloksia ja PISA-tuloksia. Sujuva ja monipuolinen lukutaito on yhä edelleen avain kaikkeen oppimiseen. Sosiaalinen media ja digitaaliset pelit vievät nykyisin aikaa luki- ja opiskelutavoista. Ne vaikuttavat hänen mukaansa myös opiskelutavoista ja keskittymiseen.²

2 Minna Kelhä (blogi 8.12.2023). PISA-tulokset heijastelevat koko yhteiskunnan muutoksia. OPH

EI ETÄOPETUSTA PERUSKOULUIHIN

- 16.3.2020 hallitus totesi Suomen olevan koronavirustilanteen vuoksi poikkeustilassa. Myös peruskouluissa siirryttiin saman tien noin kahdeksi kuukaudeksi etäopetukseen. Etäopetus oli uutta oppilaille, ja aluksi monet kokivat sen mukavaksi. Myöhemmin, kun etäkoulu jatkui, osa oppilaista suoriutui huonommin. Osallistumista etätunneille oli vaikea valvoa. Joku saattoi esimerkiksi olla "läsnä", vaikka pelasi omia pelejään.
- Poikkeusolojen jälkeen perusopetus pitää jälleen järjestää niin, että paikalla on opetushenkilökuntaa.

POJAT PÄRJÄÄVÄT SELVÄSTI HUONOMMIN PERUSKOULUSSA

- Vuonna 2021 perusopetuksen päättäneiden tyttöjen lukuaineiden keskiarvo oli 0,67 numeroa korkeampi kuin pojilla. Ero on merkittävä. Nykyisin tytöistä selvästi suurempi osa jatkaa opintojaan lukiossa, ja naisista yli 60 prosenttia suorittaa ylioppilastutkinnon. Miehillä vastaava luku on vain 40 prosenttia.³ Tulos on iso haaste peruskoululle.

INKLUUSIO JA KOLMIPORTAINEN TUKI

- Tukea tarvitsevaa lasta ei enää eroteta toiseen kouluun eikä mielellään edes toiseen luokkaan, vaan hän opiskelee muiden kanssa. Erityiskouluissa opetusta saavien osuus on pienentynyt. Tuen käytännön järjestelyt vaihtelevat eri kunnissa. Tilastokeskuksen tietojen mukaan yhä useampi sai oppimisen tukea vuonna 2022. Tehostettua tukea sai 79 200 oppilasta eli 13,9 prosenttia peruskoululaisista ja erityistä tukea 55 500 eli 9,7 prosenttia oppilaista.
- Avuntarvitsijat luokissa lisääntyivät inklusion myötä, mutta tarvittava resurssi ei automaattisesti siirtynyt lasten mukana.

3 Kalenius, A. Sivistyskatsaus 2023. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2023:3.

UUDENLAISET TOIMINTATAVAT OVAT YLEISTYNEET

- Joustavat opetusryhmä- ja tilaratkaisut ovat yleistyneet. Ne liittyvät yhteisopettajuuteen ja esimerkiksi koulukennusten uudistamiseen. Pari- ja tiimiohjaus voivat tuoda syvyyttä ja laajuutta opetustyöhön. Ne antavat myös mahdollisuuden jakaa työtä opettajien kesken. Yhä useammin opetustilanteessa on läsnä useampia aikuisia.
- "Opettajien ja oppilaiden hyvinvointiin on koulussamme kiinnitetty aiempaa enemmän huomiota. Luokanopettajan työtä tehdään työparin kanssa, luokat on yhdistetty ja opettajia kaksi. Opettajan työssä olen ollut noin 30 vuotta. Meillä luokanopettajan työ on mielestäni kehittynyt parempaan suuntaan: rakenteet, työtavat, yhteistyö."

DIGITALISAATIO VAIKUTTAA SEKÄ MYÖNTEISESTI ETTÄ KIELTEISESTI

- Kaikilla opettajilla on nykyisin koneet ja laitteet digitaalisten oppimisympäristöjen hyödyntämiseen. Opettajien digitiedot ja -taidot ovat lisääntyneet. Sisältöjä tuottavat generatiiviset tekoälysovellukset muuttavat opettajan työtä.
- Meillä on digilaitteet henkilökohtaisessa käytössä kaikilla 4.-9. luokkien oppilailla.
- Paperin käyttö on romahtanut, ja lähes kaikki on siirtynyt sähköiseksi. Erilaisten palveluiden käyttäjätunnuksia ja salasanoja on paljon.
- Pelkällä digillä ei pärjää, vaan myös kynä-paperi-kirjatyöskentelyn osaaminen on tärkeää.
- Rauhallisempia ovat tunnit, joilla kännykän käyttö on rajoitettua tai kiellettyä.
- Jos koulussa ei opeteta kriittisyyttä nettisisältöjen todentamisuuden ja uskottavuuden arvioinnissa, niin mistä lapset ja nuoret sen oppivat?
- Yhä enemmän on pientä sälää, joka haittaa varsinaiseen työhön ja kokonaisuksiin keskittymistä.

- Kiire on aina läsnä. Tämä on harmillista, ja toisaalta kummallistakin, kun meillä on monia digitaalisia työkaluja ja sovelluksia, joiden pitäisi nopeuttaa työntekoa.
- Teknologia ei ole kyennyt tehostamaan työtä siinä määrin kuin kuviteltiin, myös sen vuoksi, että avustavat tehtävät ovat siirtyneet asiantuntijoiden ja esihenkilöiden hoidettavaksi.

TALOUS SÄILY TIUKKANA

- Rahoituksesta on jo leikattu, ryhmiä suurennettu. Oppimisen tukeen ei ole niin paljon resurssia, kuin tarvittaisiin.

TOISTEN KOULUJEN ESIMERKIT JA KIINNOSTAVAT RATKAISUT ROHKAISEVAT KEHITTÄMÄÄN

Peruskouluissa ympäri Suomen tehdään jatkuvasti innostavia kehittämistekoja, joista toiset koulut voivat napata ideoita kehittämiseen. Muiden koulujen ideoihin voi tutustua esimerkiksi Tärkeissä töissä sivuston Tekojen tori-portaalissa.

- Espoon kaupungissa tehdään yhteistyötä koulujen ja yritysten kesken. [Lue Tekojen torilta, miten yhteistyöstä koulujen ja yritysten välillä sovittiin.](#)
- Vesalan peruskoulu Helsingissä alkoi tarjota harrastuksia kaikille oppilaille. [Kuuntele podcast Vesalan koulun harrastusmallista Tärkeissä töissä -sivustolta.](#)
- Hollolan Salpakankaan koulu järjesti lapsi töihin -päivän sijaan huoltajat mukaan kouluun -viikon. [Lue Hollolan kouluun tutustumisviikosta lisää Tekojen torilta.](#)
- Hämeenkyrön yläkoulun otti tietotekniikka osaavat oppilaat mukaan digituutoreiksi muille oppilaille. [Lue lisää Hämeenkyrön digituutoreista Tekojen torilta.](#)
- Järvenpään kaupungissa kokeiltiin voimaannuttavaa valokuvausta. [Lue Tekojen torilta, miten nuoret keskustelivat ikäihmisten kanssa ja toteuttavat ikäihmisten tarinat kuviksi.](#)
- Lapset laitettiin luontoon ja liikkumaan Kangasalan kunnassa. [Lue Tekojen torilta, miten Vatialan koulussa pidettiin metsäpäiviä ja välitunteja.](#)
- Liikuntaa haluttiin edistää Kontionlahden Kylmäojan koululla. [Lue Tekojen torilta, miten arkiliikuntaa lisättiin isossa alakoulussa.](#)
- Lahden kaupungin Skidi-dialogissa lapset ja nuoret, niin hiljaiset kuin koväänisetkin, saavat tuoda esiin ajatuksiaan ajankohtaisista asioista. [Lue lisää Lahden kaupungissa kehitetyssä Skidialogista Tekojen torilta.](#)
- Lasten lukutaitoa haluttiin parantaa rutkasti Lappeenrannan kaupungissa. [Lue Tekojen torilta, miten lukutaitoa parannettiin Lappeen koululla.](#)

- STEAM in on innovatiivinen oululainen yhteisö, jonka perusajatuksena on yhdessä tekeminen ja kokeileva sekä yhteisöllinen oppiminen. Toiminnan taustalla on Oulun kaupungin sivistysohjelma. [Lue lisää kokeilevasta yhteisöllisestä oppimisesta STEAM in Oulun sivuilta. Katso myös video Maailman parhaasta peruskoulusta, mukana Hintan koulu Oulussa \(Youtube\).](#)
- Oulun kaupunki palkittiin tunne- ja turvataitokasvatuskoulutuksesta. [Lue lisää Tekojen torilta Oulun tunne- ja turvataitokasvatuksesta.](#)
- Vuosiluokkiin sitomatonta opetusta kehitettiin Oulussa. [Lue Tekojen torilta lisää vuosiluokkiin sitomattoman opetuksen kehittämistä ja kokemuksista.](#)
- Posion kunta palkkasi tähtiopettajan hoitamaan lyhyitä sijaisuuksia peruskoulussa. [Lue lisää tähtiopettajan toiminnasta Tekojen torilta.](#)
- Riihimäen kaupunki tarjoaa robotiikan opetusta taaperosta tohtoriksi. [Lue lisää robotiikka Riihimäestä Tekojen torilta.](#)
- Rovaniemen kaupungissa parannettiin opetushenkilöstön turvallisuustaitoja. Hanke toteutettiin OAJ:n työhyvinvointirahaston tuella. [Lue Tekojen torilta lisää opetushenkilön turvallisuustaitohankkeesta.](#)
- Tuusulan kunta kehitti Agenda2030-portaat koulutyöhön. [Lue Tekojen torilta lisää Tuusulan kunnan kestävän kehityksen edistämisestä koulutyössä.](#)
- Vantaan kaupunki tarjoaa maahanmuuttajaäideille suunnatun koulutuspolun. [Lue lisää maahanmuuttajaäitien koulutus- ja työllistymispolusta Vantaalla Tekojen torilta. Lue Vantaan kaupungin sivuilta lisää siitä, miten vanhemmat ovat tulleet mukaan kouluun ja työelämään.](#)
- Positiivinen palaute Könönpellon koulussa vaikutti työyhteisön toimintaan Varkauden kaupungissa. [Lue lisää organisaatiokulttuurin muutoksesta positiivisen palautteen avulla Tekojen torilta.](#)
- Peda-net verkosto tarjoaa tukea ja työkaluja verkkooppimiseen ja eri koulujen esimerkkejä. [Tukea, työvälineitä ja esimerkkejä opetustyöhön peda.net-verkoston sivuilla.](#)

Esimerkkejä ja arvioita uudenlaisista toimintatavoista

Työn murroksen seurantakyselyssä merkittäviksi uusiksi asioiksi peruskouluissa nostettiin digitalisaation vaikutukset ja oppilaan mahdollisuus saada tarvitsemaansa tukea. Huolestuneita oltiin siitä, miten varmistetaan jokaiselle sujuva luku-, lasku ja kirjoitustaito ja jääkö aikaa riittävästi ihmisten väliselle vuorovaikutukselle ja opetustyölle.

”Kun kiire työssä kasvaa, on aika painaa jarrua ja varmistaa inhimillisten vuorovaikutustaitojen ja perustaitojen oppiminen.”

Työn murroksen seurannassa vuonna 2023 kysyttiin asiantuntijoiden arvioita toimintatapojen muutoksista. Noin 40 asiantuntijaa – pääasiassa koulutoimen johtoa, rehtoreita, kehittäjiä ja opettajia – arvioi uusien toimintatapojen yleisyyttä ja merkitystä, jos ne toteutuvat.

Moni uusista toimintatavoista on jo laajasti käytössä ainakin osassa peruskouluja. Kuvassa 4 on yhdistelty uusien toimintatapojen yleisyyttä ja arvioita niiden merkityksestä.

TOP 5 -KYSELYVASTAUKSET

Mitä nostaisit merkittävimmäksi asiaksi työn murroksessa?

1. Oppilaiden oppimistason varmistamisen. Kuinka taataan jokaiselle sujuva luku-, lasku ja kirjoitustaito?
2. Digitalisuuden positiiviset ja negatiiviset vaikutukset. Ne ovat muuttaneet opetusta ja koulun kohtaamia haasteita.
3. Murroksessa tarvitaan enemmän aikaa ihmisten väliselle vuorovaikutukselle ja opetustyölle. Nyt opetuksen ulkopuolinen työ vie liikaa aikaa.
4. Oppilaan mahdollisuus saada tarvitsemaansa tukea, oppia sosiaalisia taitoja ja vastuunottamista omasta oppimisestaan.
5. Yhteistyö työyhteisön sisällä ja yli oppilaitosrajojen, esimerkiksi tiimi- ja yhteisopettajuus.

Digitalisaatio muuttaa opetustyötä ja koulun kohtaamia haasteita

KUVA 1. Asiantuntijoiden arvioita uudenlaisten toimintatapojen yleisyydestä.

Perustaitojen ja sosiaalisten taitojen oppimisen sekä liikunnan merkitys korostuvat digiaikana

KUVA 2. Asiantuntijoiden arvioita uudenlaisten toimintatapojen merkityksestä oppilaalle.

Yhteisopettajuuden, tiimityöskentelyn ja nykyaikaisen oppilashuollon merkitys on kasvanut

KUVA 3. Asiantuntijoiden arvioita uudenlaisten toimintatapojen merkityksestä henkilöstölle.

Koulun perusasioihin ja liikuntaan on tarpeen kiinnittää enemmän huomiota digiaikana.

KUVA 4. Asiantuntijoiden arvioita uudenlaisten toimintatapojen merkityksestä sekä oppilaille että henkilöstölle.

1. Oppilaiden osallisuus, vastuun ottaminen ja oppiminen	Arvio toimintatavan merkityksestä oppilaille toteutuessaan	Arvio toimintatavan merkityksestä henkilöstölle toteutuessaan
Perustaitojen (lukeminen, kirjoittaminen, laskeminen jne.) osaaminen taataan ja varmistetaan	Erittäin suuri	Erittäin suuri
Oppilaiden osallisuus ja vastuun ottaminen omasta oppimisesta ja sen tavoitteista on kasvanut selvästi	Suuri tai erittäin suuri	Suuri tai erittäin suuri
Oppilaan vahvuuksien ja kykyjen sekä ohjauksen ja tuen tarpeen huomioiminen toteutuu yhä paremmin opetuksessamme ja tukitoiminnassamme	Erittäin suuri	Erittäin suuri
Liikkuminen (fyysinen aktiivisuus) koulupäivän aikana on mahdollista, hyväksyttyä ja yleistä	Suuri tai erittäin suuri	Suuri tai erittäin suuri
2. Teknologian hyödyntäminen	Arvio toimintatavan merkityksestä oppilaille toteutuessaan	Arvio toimintatavan merkityksestä henkilöstölle toteutuessaan
Oppilailla on käytössään tabletit tai kannettavat tietokoneet	Suuri tai erittäin suuri	Suuri tai erittäin suuri
Käytämme runsaasti digitaalisia oppisisältöjä	Kohtalainen tai suuri	Suuri tai erittäin suuri
Lisäksi opetellaan tiedon hakua, luotettavan tiedon tunnistamista ja kansalaisen digitaitoja	Suuri tai erittäin suuri	Suuri tai erittäin suuri
3. Opetustyön kehittäminen ja toimintatavat	Arvio toimintatavan merkityksestä oppilaille toteutuessaan	Arvio toimintatavan merkityksestä henkilöstölle toteutuessaan
Opetuksessa käytämme myös parityöskentelyä, tiimityöskentelyä ja/tai yhteisopettajuutta	Suuri tai erittäin suuri	Suuri tai erittäin suuri
Hyödynnämme sosiaalista oppimista ja ryhmäytymistä opetuksessa	Suuri tai erittäin suuri	Suuri tai erittäin suuri
Opetusta järjestetään yhteistyössä toisten oppilaitosten kanssa	Kohtalainen	Kohtalainen tai suuri
Koulumme avautuu ulospäin erilaisten yhteistyökumppaneiden, kerhojen, ja erikoistumisen (painotusten) kautta	Kohtalainen tai suuri	Kohtalainen tai suuri

” ONNISTUMISKOKEMUKSIA PERUSKOULUTYÖSSÄ

Työ peruskoulussa tuottaa onnistumisen kokemuksia päivittäin. Elämyksiä tuovat kohtaamiset sekä oppilaiden, huoltajien että kollegoiden kanssa.

”Eräs oppilas, jolle koulunkäynti aikanaan oli ollut hyvin haastavaa, tuli aikuisena tapaamaan. Hän sanoi, että sinä olit ainoa, joka uskoi minuun.

”Onnistumisen hetkiä ja kokemuksia tulee päivittäin. Ne pitää vaan nähdä; esimerkiksi lasten spontaanit iloiset tervehdykset ja oivallukset opetustilanteissa.”

”Kun oppilaalle asettaa rajat, jotka pakottavat hänet opiskelemaan, ja kun hän lopulta huomaa oppineensa ja oivalluksen valo syttyy hänen kasvoilleen, kokee saaneensa aikaan jotain merkityksellistä.”

”Kunnan 150-vuotisjuhlassa alakoulun oppilaat olivat valmistelleet oman koulunsa tervetuliaishuudot ja opetelleet yhteistanssin askeleet. Yhdessä tekemisen riemu kasvatti yhteishenkeä..”

”Osittainen työrauhan palautuminen (kännykkäkielto auttoi).”

”Harjoitteleminen vahvuuksien huomaamista yhdessä lasten kanssa, mikä on johtanut siihen, että oppilaat löytävät itsestään ja toisistaan vahvuuksia ja sanoittavat niitä ääneen. Huippua ja nykyaikaista!”

”Olemme työyhteisönä onnistuneet luomaan sellaisen toimintakulttuurin, jossa kannustetaan ja tuetaan toinen toisiamme, annetaan positiivista palautetta ja ollaan aina yhdessä mukana yhdessä tilanteissa.”

”Keskustelut ja kohtaamiset oman henkilöstön eli koulujen opettajien ja muun henkilöstön kanssa. Niistä tulee hyvä mieli. Jälkikäteen saatu palaute kohtaamisen merkityksellisyydestä ja läsnäolon arvostamisesta.”

”Kysyin oppilaalta, oletko väsynyt tai onko murheita, ja ohjasin keskustelemaan ja hakemaan tukea. Sain, että muista: jossain vaiheessa helpottaa ja olet ihana tyttö. Oppilas tuli lukioon mentyään

minut nähdessään luokseni ja sanoi, että haluaa kertoa, että hänellä menee nyt paremmin!”

”Onnistumiset liittyvät työpaikan henkeen ja ilmapiiriin. Omalla työpaikallani se näkyy ihmisten välisenä luottamuksena ja rentona yhteistyönä, mikä innostaa yhä parempiin suorituksiin myös itseä. Klassisesti: kokonaisuus on enemmän kuin osiensa summa. Asenteilla on suuri merkitys.”

”Vanhempien nepsyohjaukset. Itkun kautta on tullut kiitosta, kun vihdoin joku kuuntelee ja ymmärtää.”

”On aivan ihanaa, kun pieni eka-luokkalainen oppii lukemaan. Silloin hänelle avautuu täysin uusi maailma ja oppimisen ilo näkyy hänen silmistään. On myös erittäin palkitsevaa, kun luokassa on lämmin tunnelma ja lapset tulevat spontaanisti halaamaan ja he sanovat: ”Sinä olet maailman paras ope.”

”Myös huoltajien antama positiivinen palaute auttaa jaksamaan eteenpäin. Eräs ulkopuolinen seuraaja totesikin, että kyllä teillä on ihana tunnelma luokassa. Aikuiset puhaltavat yhteen hiileen ja hyvä yhteistyö aikuisten välillä näkyy myös lapsissa. Se oli suuri kiitos ulkopuoliselta henkilöltä.”

”Työyhteisössä olen saanut kokea monta ihanaa tilannetta, kun

olemme tukeneet toisiamme ja selvittäneet kiperiäkin tilanteita yhdessä. Nämä tilanteet ovat saaneet aikaan sen, että olen yli 30 työvuoden jälkeen edelleen innostunut omasta työstäni. Työ on erittäin palkitsevaa ja töihin on mukava tulla.”

”Johtamisen näkökulmasta onnistumisia ovat olleet esimerkiksi erilaisten vuorovaikutuksellisten menetelmien hyödyntäminen suunnittelu- ja koulutuspäivillä, kohtaamisten lisääminen, yhtenäisen toimintakulttuurin luominen ja kaupungin opettajien yhteinen yhteissuunnitteluverkossa.”

”Lanseerasimme lukutakuun alkuopetukseen. Siihen kuuluivat esimerkiksi lisäresurssit, testaus, tukiopetus, koulutus. Myös valmiudet siirtyä kolmannelle luokalle arvioitiin.”

”Kiireessäkin on kannattanut pysähtyä kysymään työntekijältä, mitä hänelle kuuluu. Etenkin jos tietää, että hänellä on kuormitusta. Tällaisista juttutuokioista olen saanut kiitosta.”

”Opettajana saan mahdollisuuden lukuvuosi lukuvuodelta kasvaa kohti oman alani huippuasiantuntijuutta.”

”Oma ’vanha’ oppilaani palasi koulullemme sijaisekseni.”

KOOTUT OPIT

Mitä on tarpeen tehdä, jotta peruskoulut onnistuvat työn murroksessa?

Suomi on maailman onnellisin maa. Työn murroksen seurantakyselyyn vastanneet asiantuntijat toivovat, että niin olisi myös jatkossa.

Asiantuntijoilta kysyttiin työn murroksen seurantakyselyssä, mitä on tarpeen tehdä, jotta peruskoulut onnistuvat työn murroksessa. Seuraavassa on tiivistelmä heidän vastauksistaan.

HYÖDYNNETÄÄN UUSIA TOIMINTATAPOJA

- Tehdään yhteistyötä toisten kuntien ja oppilaitosten kanssa. Hyödynnetään etäyhteyksiä esimerkiksi harvinaisten kielten opetuksessa.
- Yhdistetään järkevällä tavalla hallinnollista johtamista ja opetustyötä eri oppiasteiden välillä.
- Tarjotaan pelillisten opetusohjelmien avulla oppilaalle välitöntä palautetta oppimisen etenemisestä.

HUOLEHDITAAN AINUTKERTAISISTA OPPILAISTA

- Kunnan pitäisi panostaa kouluihin. Omassa kunnassani määrärahat pienenevät vuosi vuodelta. Oppilaat ovat kuitenkin ainutkertaisia.
- Vaaditaan oppilaalta asioita hänen oman ikänsä mukaisesti niin opiskelussa kuin käytöksessä.
- Panostetaan eri kieli- ja kulttuuriryhmien lapsiin, jotta kotoutuminen onnistuu.

RAIVATAAN ENEMMÄN AIKAA VUOROVAIKUTUKSELLE

- Vähennetään erilaisia kirjaamisvelvoitteita, jotta koulun aikuisilla on enemmän aikaa kohdata lapset ja nuoret. Jos suunnitelmia tehdään liian paljon, niistä on mahdotonta enää tulla käytäntöä ohjaavia dokumentteja.
- Kouluihin tarvitaan aikuisia, jotka oikeasti voivat vastata oppilaiden tuen tarpeeseen.
- Tarvitaan täydennyskoulutusta ja kohtaamisia yli oppiaine- ja oppiastetasojen.

LISÄTÄÄN LIIKUNTA JA RAJOITETAAN KÄNNYKÖITÄ

- Lisätään liikuntaa kaikilla luokka-asteilla. Koulu on ainoa paikka, jossa voidaan koko ikäluokassa puuttua lasten ja

nuorten arkiliikunnan vähentymiseen.

- Älypuhelin käyttöön koululla tarvitaan selvät säännöt, jotta ne eivät häiritse oppimista.

ANNETAAN KOULUILLE TYÖRAUHA. EI ISOJA MULLISTUKSIA, KIITOS!

- Palautetaan rajat ja rakkaus kouluihin! Ei lapsi tai nuori tiedä, mikä hänelle on parasta. Aikuisten pitää tietää, ja huolehtia siitä, että nuoret tekevät asioita, jotka johtavat hyvään: Lukemista! Laskemista! Keskittymistä! Rauhoittamista! Syventymistä!
- Koulunkäynnin tueksi tarvitaan selkeitä rakenteita, kuten lukujärjestys, pysyvä opettaja ja ryhmä.
- Palataan juurille ja painotetaan perustaitoja: lukeminen, laskeminen, kirjoittaminen, opiskelutaidot ja toisten kunnioittaminen. Rahallisen resurssinkaan lisääminen ei auta, jos rakenteet ja työskentelytaidot eivät ole kunnossa. Niiden lisääminen koulun arkeen maksaa vähän, mutta vaatii työtä.
- Käytetään digiä vain silloin, kun siitä selvästi on hyötyä.
- Tehdään rohkeasti hyvin perusteltuja uudistuksia
- Kuunnellaan henkilöstöä ja otetaan kaikkien osaaminen käyttöön haasteita ratkaistaessa.
- Kehitetään koulua tutkimuksellisen tiedon pohjalta.
- Uudistetaan tiloja opetukseen ja nykyaikaan sopiviksi, rauhallisiksi ja meluttomiksi.
- Kun kiire työssä kasvaa, ratkaisu ei ole vauhdin lisääminen vaan pysähtyminen. Uudistusten keskellä aikaa tarvitaan enemmän yhteiselle suunnittelulle ja keskustelulle.

NÄHDÄÄN IHMINEN, JOKA KÄY KOULUA TAI TEKEE KOULULLA TYÖTÄ

- Huolehditaan, että kaikki saavat positiivista palautetta ja onnistumisen kokemuksia. Kaikki haluavat nähdä oman potentiaalinsa ja uskoa tulevaan.
- Kouluihin tarvitaan riittävä henkilöstö, hyvähenkinen johtamiskulttuuri ja työntekijöistä huolehtimista.
- Hyvinvoivassa työyhteisössä myös oppimistulokset ovat korkeat.

Mitä tekemällä epäonnistumisen riski kasvaa?

Epäonnistumisen riski kasvaa, jos julkisia palveluja, kuten peruskoulua, käsitellään vain kulueränä, tai aikaa ei jää oppimisen ja kouluyhteisöjen kannalta tärkeimpiin asioihin.

Asiantuntijat arvioivat työn murroksen seurantakyselyssä, millaiset asiat lisäävät epäonnistumisen riskiä peruskouluissa. Seuraavassa on lainauksia heidän vastauksistaan.

NÄHDÄÄN OPETUSTOIMI VAIN KULUERÄNÄ

- Nähdään opetustoimi vain kulueränä, josta on vuosi vuodelta mahdollista leikata. Miten silloin kasvatetaan pitkäjänteisesti tulevaisuuden tekijöitä ja toimijoita?
- Luovutaan yhteisestä koulujärjestelmästä ja laitetaan koulut kilpailemaan keskenään lapsista.

VALMISTELLAAN UUDISTUKSET JA REFORMIT KEHNOSTI

- Sivuutetaan tutkimustiedot lasten kehityksestä, oppimisen hyvistä edellytyksistä ja tehokkaista oppimis- ja opetustavoista.
- Helpotetaan oppiaineita ja vaaditaan oppilailta vähemmän, ettei heille tule paha mieli. Ei lueta kirjoja.
- Tehdään uudistuksia, jotka vievät peruskoulun kaaokseen, oppimistulokset laskuun ja opettajat uupumukseen.
- Tehdään uudistuksia kuuntelematta johtoa ja henkilöstöä.

LAIMINLYÖDÄÄN TÄRKEITÄ ASIOITA

- Laiminlyödään yhteistyö ja tietojen vaihto oppilashuollossa hyvinvointialueen ja koulun välillä.
- Laiminlyödään eri kieli- ja kulttuuriryhmiin kuuluvien kotoutuminen ja perheiden tukeminen.
- Laiminlyödään työntekijöiden hyvinvoinnista huolehtiminen kuormittavassa työssä.
- Laiminlyödään opettajien ja koulunkäynninohjaajien koulutuksessa erilaisten ja eritaustaisten lasten kohtaaminen.
- Laiminlyödään kiinteistöjen ja ulkoalueiden ennakoiva huolto ja hoito.

EI VÄLITETÄ, EI PUUTUTA

- Ei välitetä siitä, että osa oppilaista on vastahakoisia oppimaan mitään, koska he ovat murrosiässä. Mallioppiminen voi toimia koululuokassa väärään suuntaan.
- Ei välitetä siitä, että pojat selviytyvät keskimäärin tyttöjä heikommin peruskoulussa.
- Suhtaudutaan välinpitämättömästi väkivaltaan ja sen uhkaan kouluissa ja koulutyössä.
- Ei puututa koulupoissaoloihin jo varhaisessa vaiheessa.
- Ei tarjota tukitoimia lapsille, perheille ja koululle, tai tukitoimista päättäminen kestää liian kauan.

LIITTEET

KUVA 1. Asiantuntijoiden arvioita uudenlaisten toimintatapojen yleisyydestä.

Ovatko seuraavat toimintatavat teillä suunnitteilla tai käytössä	Käytössä	Kokeilussa	Suunnitteilla	Eivät ole
Hyödynnämme osittaista etäopetusta, esimerkiksi kun välimatkat ovat pitkiä tai opetettavana on harvinaisia aineita	24 %	0 %	71 %	5 %
Opetusta järjestetään yhteistyössä toisten oppilaitosten kanssa	31 %	9 %	54 %	6 %
Oppilaan vahvuuksien ja kykyjen sekä ohjauksen ja tuen tarpeen huomioiminen toteutuu yhä paremmin opetuksessamme ja tukitoiminnassamme	33 %	20 %	47 %	0 %
Perustaitojen (lukeminen, kirjoittaminen, laskeminen jne.) osaaminen taataan ja varmistetaan	38 %	15 %	38 %	8 %
Uudet ja uudistetut koulurakennukset mahdollistavat ryhmien yhdistelyn ja muun kuin perinteisen luokkaopetuksen	46 %	14 %	37 %	3 %
Oppimisen arvioinnissa toteutuu se, että se kannustaa oppilasta ja edistää oppimista	60 %	20 %	20 %	0 %
Lasten ja nuorten osallistumismahdollisuuksia heitä koskeviin päätöksiin on parannettu	63 %	19 %	19 %	0 %
Oppilashuollossamme on käytössä nykyaikaisia matalan kynnyksen toimintamalleja	65 %	12 %	18 %	6 %
Oppilaiden osallisuus ja vastuun ottaminen omasta oppimisesta ja sen tavoitteista on kasvanut selvästi	65 %	10 %	25 %	0 %
Koulumme avautuu ulospäin erilaisten yhteistyökumppaneiden, kerhojen, ja erikoistumisen (painotusten) kautta	67 %	13 %	17 %	4 %
Tarjoamme nykyisin myös laaja-alaista opetusta yli oppiaine- ja luokkarajojen	69 %	17 %	10 %	3 %
Opetuksessa käytämme myös parityöskentelyä, tiimityöskentelyä ja/tai yhteisopettajuutta	76 %	12 %	6 %	6 %
Lisäksi opetellaan tiedon hakua, luotettavan tiedon tunnistamista ja kansalaisen digitaitoja	77 %	15 %	0 %	8 %
Käytämme avointa ja ilmaista oppimateriaalia	78 %	4 %	19 %	0 %
Oppilailla on käytössään tabletit tai kannettavat tietokoneet	82 %	0 %	18 %	0 %
Käytämme runsaasti digitaalisia oppisisältöjä	89 %	0 %	11 %	0 %
Liikkuminen (fyysinen aktiivisuus) koulupäivän aikana on mahdollista, hyväksyttyä ja yleistä	93 %	0 %	0 %	7 %
Hyödynnämme sosiaalista oppimista ja ryhmäytymistä opetuksessa	100 %	0 %	0 %	0 %

KUVA 2. Asiantuntijoiden arvioita uudenlaisten toimintatapojen merkityksestä oppilaalle.

Ovatko toimintatavat teillä...	Suuri tai Erittäin suuri	Kohtalainen	Pieni tai Ei merkitystä	En osaa sanoa
Hyödynnämme osittaista etäopetusta, esimerkiksi kun välimatkat ovat pitkiä tai opetettavana on harvinaisia aineita	26 %	21 %	44 %	10 %
Käytämme avointa ja ilmaista oppimateriaalia	31 %	36 %	31 %	3 %
Opetusta järjestetään yhteistyössä toisten oppilaitosten kanssa	37 %	11 %	42 %	11 %
Tarjoamme nykyisin myös laaja-alaista opetusta yli oppiaine- ja luokkarajojen	38 %	28 %	26 %	8 %
Uudet ja uudistetut koulurakennukset mahdollistavat ryhmien yhdistelyn ja muun kuin perinteisen luokkaopetuksen	46 %	23 %	28 %	3 %
Koulumme avautuu ulospäin erilaisten yhteistyökumppaneiden, kerhojen, ja erikoistumisen (painotusten) kautta	53 %	18 %	29 %	0 %
Käytämme runsaasti digitaalisia oppisisältöjä	55 %	32 %	11 %	3 %
Opetuksessa käytämme myös parityöskentelyä, tiimityöskentelyä ja/tai yhteisopettajuutta	67 %	18 %	10 %	5 %
Oppilaiden osallisuus ja vastuun ottaminen omasta oppimisesta ja sen tavoitteista on kasvanut selvästi	67 %	26 %	8 %	0 %
Hyödynnämme sosiaalista oppimista ja ryhmäytymistä opetuksessa	67 %	31 %	0 %	3 %
Oppilailla on käytössään tabletit tai kannettavat tietokoneet	69 %	21 %	8 %	3 %
Oppimisen arvioinnissa toteutuu se, että se kannustaa oppilasta ja edistää oppimista	74 %	21 %	5 %	0 %
Lasten ja nuorten osallistumismahdollisuuksia heitä koskeviin päätöksiin on parannettu	77 %	15 %	8 %	0 %
Lisäksi opetellaan tiedon hakua, luotettavan tiedon tunnistamista ja kansalaisen digitaitoja	86 %	11 %	3 %	0 %
Oppilashuollossamme on käytössä nykyaikaisia matalan kynnyksen toimintamalleja	86 %	11 %	0 %	3 %
Oppilaan vahvuuksien ja kykyjen sekä ohjauksen ja tuen tarpeen huomioiminen toteutuu yhä paremmin opetuksessamme ja tukitoiminnassamme	87 %	10 %	3 %	0 %
Liikkuminen (fyysinen aktiivisuus) koulupäivän aikana on mahdollista, hyväksyttyä ja yleistä	89 %	8 %	3 %	0 %
Perustaitojen (lukeminen, kirjoittaminen, laskeminen jne.) osaaminen taataan ja varmistetaan	92 %	5 %	3 %	0 %

KUVA 3. Asiantuntijoiden arvioita uudenlaisten toimintatapojen merkityksestä henkilöstölle.

Ovatko toimintatavat teillä...	Suuri tai Erittäin suuri	Kohtalainen	Pieni tai Ei merkitystä	En osaa sanoa
Hyödynnäme osittaista etäopetusta, esimerkiksi kun välimatkat ovat pitkiä tai opetettavana on harvinaisia aineita	41 %	27 %	27 %	5 %
Opetusta järjestetään yhteistyössä toisten oppilaitosten kanssa	41 %	30 %	24 %	5 %
Käytämme avointa ja ilmaista oppimateriaalia	49 %	24 %	24 %	3 %
Uudet ja uudistetut koulurakennukset mahdollistavat ryhmien yhdistelyn ja muun kuin perinteisen luokkaopetuksen	59 %	19 %	19 %	3 %
Tarjoamme nykyisin myös laaja-alaista opetusta yli oppiaine- ja luokkarajojen	59 %	22 %	11 %	8 %
Koulumme avautuu ulospäin erilaisten yhteistyökumppaneiden, kerhojen, ja erikoistumisen (painotusten) kautta	62 %	27 %	11 %	0 %
Lasten ja nuorten osallistumismahdollisuuksia heitä koskeviin päätöksiin on parannettu	63 %	26 %	11 %	0 %
Käytämme runsaasti digitaalisia oppisisältöjä	70 %	16 %	11 %	3 %
Oppilailla on käytössään tabletit tai kannettavat tietokoneet	73 %	16 %	11 %	0 %
Hyödynnäme sosiaalista oppimista ja ryhmäytymistä opetuksessa	73 %	19 %	5 %	3 %
Oppilaiden osallisuus ja vastuun ottaminen omasta oppimisesta ja sen tavoitteista on kasvanut selvästi	76 %	14 %	8 %	3 %
Liikkuminen (fyysinen aktiivisuus) koulupäivän aikana on mahdollista, hyväksyttyä ja yleistä	81 %	16 %	3 %	0 %
Oppilaan vahvuuksien ja kykyjen sekä ohjauksen ja tuen tarpeen huomioiminen toteutuu yhä paremmin opetuksessamme ja tukitoiminnassamme	84 %	14 %	3 %	0 %
Oppilashuollossamme on käytössä nykyaikaisia matalan kynnyksen toimintamalleja	84 %	11 %	3 %	3 %
Oppimisen arvioinnissa toteutuu se, että se kannustaa oppilasta ja edistää oppimista	86 %	8 %	5 %	0 %
Opetuksessa käytämme myös parityöskentelyä, tiimityöskentelyä ja/tai yhteisopettajuutta	86 %	5 %	8 %	0 %
Lisäksi opetellaan tiedon hakua, luotettavan tiedon tunnistamista ja kansalaisen digitaitoja	86 %	11 %	0 %	3 %
Perustaitojen (lukeminen, kirjoittaminen, laskeminen jne.) osaaminen taataan ja varmistetaan	95 %	5 %	0 %	0 %

ANNA PALAUTETTA

Mitä ajatuksia raportti herätti?

Oletteko samaa mieltä päätelmistä?

Me kunta- ja hyvinvointialan työmarkkinaosa-puolet arvostamme saamaamme palautetta ja otamme sen huomioon, kun kuvausta seuraavan kerran päivitetään.

LISÄTIEDOT JA PALAUTTEET

Työn murroksen seurantaryhmä

Niilo Hakonen (etunimi.sukunimi@kt.fi)

WWW.KT.FI/TYON-MURROS